

Ziņu izdevums skolotāju atbalstam pilnveidotā
mācību satura un pieejas īstenošanai

Novembris
2018

Padarīt mācīšanos redzamu šeit un tagad

3. lpp.

Ko skolotāji var darīt jau tagad? Raksts par uzsvaru maiņu skolotāja darbā, gatavojoties pilnveidotā mācību satura un pieejas īstenošanai.

"Runājošā siena", kas stāsta par dzīvi bērnudārzā

11. lpp.

Par tematisku sienas noformējumu pirmsskolā, kas veicina mācīšanos un piederības sajūtu. Darbojoties šādā vidē, bērni jūt, ka viņu veikums tiek novērtēts.

Es jau mācu drāmu!

14. lpp.

Pieci skolotāju stāsti par drāmas mācīšanu skolā – kā atsevišķu priekšmetu vai integrēti citos mācību priekšmetos.

Saturs

Padarīt mācīšanos redzamu šeit un tagad (Zane Oliņa)	3
Kā būtu ar skolotāja galdu klases aizmugurē? (Alnis Auziņš)	5
PĒTĪJUMS. Skolotāju metakognitīvā izpratne par savu mācīšanu (Edmunds Vanags)	9
PIRMSSKOLA. "Runājošā siena", kas stāsta par dzīvi bērnudārzā (Arita Lauka)	11
SKOLA. Drāma kā darbības māksla (Inese Leitāne)	14
SKOLA. Es jau mācu drāmu! Pieci pieredzes stāsti (Inese Leitāne)	15
INTERVIJA. Mums pieder iztēle un radošums. Intervija ar drāmas pedagoģi Nikiju Smedliju	19
AKTUALITĀTES	22

Redakcija: Inese Leitāne
Korektūra: Alnis Auziņš
Makets un dizains: Rons Stalvorts
Vāka foto: Vika Fleisher
@skola2030

DOMĀT. DARĪT. ZINĀT.

Zane Oliņa konferencē "Lietpratība pamatizglītībā"

Padarīt mācīšanos redzamu šeit un tagad

Šajā *Skola2030* "Domāt.Darīt.Zināt" izdevumā piedāvājam aprakstu Skolotājs, kurš vada mācīšanos kā atbildi uz jautājumu, ko varam darīt jau tagad, gatavojoties pilnveidotā mācību satura un pieejas īstenošanai pirmsskolās un skolās. Apraksta mērķis ir ilustrēt uzsvaru maiņu skolotāja darbā un rosināt konkrētas sarunas skolā par pedagoģisko praksi, lai pakāpeniski nonāktu pie vienotas izpratnes par tādiem jēdzieniem kā sasniedzamais rezultāts skolēnam, attīstoša atgriezeniskā saite, uzdevumi, kas rosina domāt, kā arī par citiem svarīgiem mācību darba aspektiem, lai mācību rezultāts būtu lietpratība.

Skolotājs, kurš vada mācīšanos, iedvesmo, virza un atbalsta skolēnus izaugsmē, un rosina katru darīt labāko, kas viņa spēkos, veido fiziski un emocionāli drošu, attīstību veicinošu un iekļaujošu mācību vidi, kurai skolēns jūt piederību. Vienlai-

kus skolotājs ir arī profesionālis savā jomā, kurš pamatīgi pārzina savu mācību priekšmetu un to prasmīgi māca, stratēģiski plāno mācības un efektīvi īsteno šo plānu; viņš pastāvīgi pilnveido savu profesionālo praksi un sadarbojas ar skolēniem un kolēģiem,

lai atbalstītu skolēnus mācīšanās procesā. Līdzīgs skolotāja raksturojums iekļauts samērā nesen, šā gada maijā apstiprinātajā jaunajā Skolotāja profesijas standartā (PS-048), ar kuru var iepazīties šeit: https://visc.gov.lv/profizglitiba/stand_registrs_2017.shtml

Pēc jaunā standarta skolotāja pamatuzdevums ir mērķtiecīgi virzīt bērnu un jauniešu kompetenču attīstību saskaņā ar viņu individuālās attīstības, mācīšanās, personības un sociālās izaugsmes vajadzībām, patstāvīgi vai sadarbībā ar kolēģiem veidot atbalstošu mācību vidi, plānot un īstenot mācību procesu atbilstoši skolēna attīstības vajadzībām un sasniedzamajiem rezultātiem, kā arī izvērtēt, plānot un pilnveidot savu profesionālo kompetenci.

Acīmredzamas paralēles atradīsiet Valsts pētījumu programmas ietvaros LU SIIC pētnieku veiktajā dažādu skolotāju kompetenču modeļu apkopojumā: <https://www.siic.lu.lv/skolam/petnieciba/monografija-macinas-lietpratibai/>.

LU SIIC pētnieki turpina izstrādāt konkrētus, praktiski izmantojamus rīkus skolotāja profesionālās prakses izvērtēšanai, kas var būt lielisks pamats profesionālās mācīšanās vajadzību apzināšanai un mācību procesa pilnveidei ikvienā skolā. Arī citi autori (Coe et al, 2014; Farr, 2012; Hattie, 2012) uzsver mērķtiecīgas, saskatāmas un apgūstamas skolotāja darbības, kuru rezultāts ir labāka skolēnu mācīšanās.

Ir tikai likumsakarīgi, ka šajos modeļos ir daudz kā kopīga, tie apstiprina daudzās skolās pazīstamu labu pedagoģisko praksi, kuru svarīgi ikdienā turpināt pilnveidot un nostiprināt soli pa soli. Pievienošos Guntas Lāces, Limbažu vidusskolas matemātikas

skolotājas un direktores, teiktajam Skola2030 konferencē "Lietpratība pamatizglītībā" – svarīgi, lai skolotājs apzināti izlemj mācīt skolēnu lietpratībai (<http://ejuz.lv/m2n>). Rosīnu savā skolā izvēlēties kādu no modeļiem, kas apraksta skolotāja darbību, un padarīt to par savu, piešķirot tekstam konkrētību, apaudzējot ar saviem piemēriem, vērojot viens otra stundas un diskutējot ar kolēģiem.

Bieži skolās dzird: "Mēs jau tā darām!" Lieliski! Tad padarām šo praksi redzamu, daudzkārt izmantojamu, lai labais vairojas un kolēģu vidū veidojas līdzīga izpratne, valoda, kurā skolā ikvienam sarunāties par mācīšanos. Izmantosim to kā atspēriena punktu, lai uzdrošinātos pamēģināt neierastus metodiskos paņēmienus, atļautos dot sev laiku un iespēju mācīties no savas un kolēģu pieredzes un nākamreiz darītu labāk.

Arvien jaunus pētījumus un atziņas par skolu darba pilnveides priekšnoteikumiem uzsvērts tas, cik svarīgi skolās veidot un vairo sociālo kapitālu. Pitsburgas universitātes

Mācību kvalitātes atslēga slēpjas tieši skolotāju profesionālajā patstāvībā – apzinātos lēmumos par savu praksi, novērojumos un refleksijā, iespējā plānot mācības sadarbībā ar saviem kolēģiem, kuriem ir līdzīgs mērķis attiecībā uz skolēniem, saņemot atbalstu un konstruktīvu atgriezenisko saiti par savu darbu, nevis skolas kā institūcijas patstāvībā.

profesore, organizāciju atīstības un kultūras pētniece Kerija Līna (Leana, Fall 2011) savā rakstā par trūkstošo posmu izglītības reformās runā par to, ka skolās ar augstāku sociālo kapitālu skolotāju darbs ir ar lielāku ietekmi un bērnu sasniegumi tamdēļ – labāki. Pētnieces ieskatā skolas sociālo kapitālu nosaka biežas profesionālas sarunas par mācīšanos un augsts uzticēšanās līmenis kolēģu starpā.

Kopš 2016. gada iznāk zinātnisks žurnāls, kas īpaši veltīts profesionā-

lās kapitāla un sadarbības tematikai skolu vidē – Journal of Professional Capital and Community: <http://www.jpccjournal.com/index.htm>

Skola2030 pilotskolas jau vairāk nekā gadu mērķtiecīgi strādājušas, lai izveidotu un nostiprinātu tradīciju – savstarpējās mācīšanās un pedagogiskās prakses izziņāšanu ikdienā. Aicinu sekot viņiem pa pēdām. Šeit un tagad.

Priecāsimies, ja pastāstīsiet par pašu pieredzi apzinātiem vai kolēģu darbā saskatītiem labās prakses piemēriem skolēnu mācīšanās procesa virzīšanā ikdienā. Laipni aicināti sūtīt mums savus stāstus info@skola2030.lv. Lai iedvesmas pilns mācību laiks!

Zane Oliņa,
Skola2030 mācību satura
ieviešanas vadītāja

Izmantotā literatūra

Coe, R., Aloisi, C., Higgins, S., Major, L.E. (October 2014). What makes great teaching. The Sutton Trust. Pieejams šeit: <https://www.suttontrust.com/wp-content/uploads/2014/10/What-Makes-Great-Teaching-REPORT.pdf>

Farr, S. (2012). Teaching as Leadership: The Highly Effective Teacher's Guide to Closing the Achievement Gap, 1st ed. Jossey-Bass. Pieejams šeit: <http://www.teachingasleadership.org/>

Hattie, J. (2012). Visible Learning for Teachers: Maximizing Impact on Learning, 1st ed. Routledge.

Leana, C.R. (Fall 2011.) The Missing Link in School Reform. Stanford Social Innovation Review. Pieejams šeit: <https://www2.ed.gov/programs/slc-p/2011progdirtg/mislinkinrfm.pdf>

Namsone, D., Volkinšteine, J., Lāce, G. (2018). Skolotājam nepieciešamās kompetences. Mācīšanās lietpratībai. LU Akadēmiskais apgāds, 146.-157. lpp. Pieejams šeit: <https://www.siic.lu.lv/skolam/petnieciba/monografija-macisanas-lietpratibai/>

Skolotāja profesijas standarts. IZM. (2018). Pieejams šeit: https://visc.gov.lv/profizglitiba/stand_registrs_2017.shtml (PS-048)

Skola2030 konference "Lietpratība pamatizglītībā"

Kā būtu ar skolotāja galdu klases aizmugurē?

Ap tūkstoš skolotāju no visas Latvijas 27. septembrī Rīgā pulcējās *Skola2030* konferencē "Lietpratība pamatizglītībā", lai iepazītos ar pilotskolu pieredzi, ar to, kā veicas ieviest pilnveidoto mācību saturu un pieeju dažādās mācību jomās.

Uz plašo sanāksmi, kurā daudz tika runāts par mācību pieeju un jauniem uzsvāriem skolotāja darbā, gribas atskatīties caur dažu dalībnieku atziņu prizmu un uzsvērt vairākus vienkāršus, bet nozīmīgus secinājumus. Pedagoģijā ir daudz laba, bet piemirsta, ko svarīgi aktualizēt, jo arī būtisko izglītības pārmaiņu gaismā nav nekā tāda, kas iepriekš jau nebūtu darīts. Tas pirmkārt. Otrkārt,

ir svarīgi, ka pieredzē dalās praktizējoši skolotāji, arī atzītas autoritātes. Visbeidzot, skolotājam nav jāgaida jaunie pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības standarti, lai strādātu pa jaunam, to var jau tagad.

Kāpēc tad vajag pārmaiņas izglītībā? Tāpēc, ka mainās pati dzīve, turklāt aizvien straujāk. Lai mainīgu zināšanu apstākļos skolēniem nodrošinātu mūsdienīgu izglītību, arī

skolotājam ir svarīgi nemitīgi izvērtēt savu praksi, ieraudzīt arvien jaunas pilnveides iespējas. Laikā, kad skolēniem informācija pieejama no daudziem un dažādiem avotiem, skolotājiem svarīgi ieņemt mācīšanās procesa vadītāja lomu un rosināt skolēnus aktīvi iesaistīties.

Konferencē skolotāji atklāja mazos, praktiskos soļus savā ikdienas darbā, kas galu galā summējas pašu pedagogu attieksmes un izpratnes maiņā un labvēlīgās pārmaiņās klasē. Par to rosināja domāt *Skola2030* pilotskolas **Limbažu novada ģimnāzijas direktore un matemātikas skolotāja Gunta Lāce**, aicinot skolotājus izvirzīt mērķi – nevis netīšām mācīt skolēnus lietpratībai, bet izveidot sev plānu: ko es varu mainīt savā darbā un kas ir tas, ko es uzlabošu, lai mācītu bērnus lietpratībai apzināti (<http://ejuz.lv/m4p>).

“Esmu simtprocentīgi pārliecināta, ka skolotājs ir profesija, kuru var iemācīties. Mēs visi varam kļūt par labākām sevis versijām skolā,” viņa teica.

G. Lāce atklāja, ka jau pirms gadiem 30 kā jauna skolotāja vēlējusies uzlabot savu darbu un eksperimentāli arī kaut ko darījusi lietas labad.

Es diezgan labi klāstīju vielu, skolēni klausījās vaļā mutēm, rezultāti bija labi. Bet ... pirms gadiem desmit es sajutu, ka mana labā stāstīšana vairs nedod gribēto rezultātu. Sapratu, ka man atkal kaut kas ir jāmaina, sapratu, ka skolotājs ir profesija un ka skolotājam ir jāapgūst konkrētas prasmes.

Tas, ko Gunta stāstīja no savas, matemātikas skolotājas, viedokļa, tikpat labi attiecināms uz jebkuru citu mācību priekšmetu. “Ko nozīmē prast matemātiku? Kādreiz domāju, ka skolēniem jāprot skaitļot, risināt vienādojumus...” Bet laiki mainās, pirms piecdesmit gadiem tas bija pilnīgi kas cits! Tagad ir dators, kas spēj izdarīt gandrīz visu, ko tam uzdod, tāpēc matemātikas skolotāja galvenā sūtība ir iemācīt skolēniem paprasīt, lai dators kaut ko izrēķina viņu vietā, un tas nozīmē iemācīt matemātisko modelēšanu. “Man jāspēj pārtulkot mana dzīves problēma matemātikas valodā,” Gunta formulēja domu, un vārdu “matemātika” te varam aizstāt ar “dabaszinātnes”, “valodas” utt.

Gunta atzina, ka Skola2030 kā projekts ir ļāvis paskatīties uz mācību procesu stundās trīs dimensijās: tas, ko vajag iemācīt matemātikā, caurviju prasmes un sarežģītības līmenis. “Vai matemātikas stundās jāapgūst visas

caurviju prasmes? Mans pamatuzdevums ir iemācīt argumentēt. Plānot risinājumu, saprātīgi lietot informācijas tehnoloģijas. Es gribu uzsvērt skolēnu runāšanu par matemātiku. Lai skolēns stāsta, kas tas sinuss tāds ir. Lai vienkāršā valodā precīzi apraksta to, ko dara. Tas ir liels izaicinājums.”

Skolotāja arī atzina, ka bērni ir ļoti dažādi un ka nekad audzēkņus nav dalījusi gudrīšos un muļķīšos, bet... “Tikko sadalu uzdevumus, viņi paši tiem pieliek šos epitetus. Tāpēc mans uzdevums ir to izdarīt viltīgāk. Ja vien tas iespējams, es skolēna ziņā atstāju izvēlēties, kurus uzdevumus risināt, kā plānot darbu, un tad, kad viņiem to vajag, lai nāk pie manis un saņem palīdzību.”

Gunta runāja arī par svarīgo atbildības nodošanu skolēnam. Tas jā dara, tomēr apzinoties, ka skolotājs klasē ir pieaugušais un viņš zina, kam jābūt procesa beigās. “Atbildības nodošana skolēnam ir tāda nosacīta, tā ir sava veida spēle,” Gunta uzsvēra. “Jā, palielinās skolēna atbildība, bet tas nozīmē to, ka palielinās arī mana, skolotāja, atbildība. Man ir gudrāk jāorganizē process, lai skolēnam būtu skaidri sasniedzamie rezultāti, lai viņš zinātu, kas katrā solī jāizdara, un varētu novērtēt, vai to spēj vai ne. Tas ir skolotājam grūtākais. Man ir jābūt paraugam, precīzajam, konsekventajam, man jāizdara laikā, un tā ir līdzatbildība.

“Manuprāt, ir svarīgi katram skolēnam izvirzīt ambiciozus mērķus un ticēt, ka visi skolēni var un grib izdarīt labāko, uz ko katrs ir spējīgs. Ja ar šādu domu iet klasē, tad skolēni arī uzņemas savu daļu atbildības.”

Skola2030 konference "Lietpratība pamatizglītībā"

Skolotājas, izglītības konsultantes un profesionālās izaugsmes treneres izglītībā no Somijas Paivi Nilvaras (Päivi Nilvaara) atziņas arī sakņojas pašas pieredzē (<http://ejuz.lv/m2v>). Viņa ieteica atvēlēt aktīvāku lomu skolēniem, skolotājam kļūstot vairāk par starpnieku, vidutāju, sarunu vadītāju, palīgu. Šāds jauna tipa skolotājs, mediators, virza jēgpilnu mācīšanos un mērķtiecīgi atbalsta skolēnus, veido iedrošinošu vidi, rosinot bērnus mācīties patstāvīgi un katru dienu apgūt ko jaunu, attīstot radošumu un sadarbību. Drošā un rosinošā vidē, kas var būt arī ārpus klases, bērnos mostas interese.

Protams, klase paliek, un P. Nilvara atgādināja patiesību – var mainīt mācību programmas un plānus, bet nekas nemainīsies, ja nemainīsies atmosfēra klasē, atzīstot, ka pašai nemaz tik gludi nav gājis. Iedrošinā-

jumam vienkāršā atziņa – viss lielais notiek soli pa solim. “Mans pirmais solis bija tas, ka es aizvācu skolotāja galdus no klases un skolēni sāsēdās pa mazām grupām,” sacīja eksperte no Somijas. Šo lomu maiņu varam iztēloties arī tēlaini – skolotāja galds jāpārceļ klases aizmugurē.

Vēl viena ābece patiesība. Skolotājiem gribas visu izdarīt pēc iespējas labāk un vairāk. Nemitīgi liekot savā mugursomā jaunos rīkus, pienāks diena, kad to vairs nevarēs panest. Tāpēc jāpatur prātā: pievienojot jauno, kaut kas jāatmet.

“Kad sapratu, ka skolēniem gribu dot vairāk atgriezeniskās saites par viņu darbu stundās, man bija jāsamazina kontrolradu skaits. Stundās tik daudz vairs neaizrāvos ar skaidrošanu un līdz ar to izbrīvēju laiku vairāk strādāt ar katru skolēnu atsevišķi,” P. Nīlvara dalījās pieredzē. “Tad arī viss mainījās. Arī neieinteresētie bērni kļuva motivēti, jo atrada ko tādu, ko viņiem bija svarīgi apgūt.”

Vēl cits padoms skolotājiem – milzīgs zināšanu un prasmju resurss esam mēs paši, tāpēc mums jācenšas būt savstarpēji atvērtiem un jāmācās citam no cita.

Skola2030 mācību satura ieviešanas vadītāja Zane Oliņa uzsvēra, ka būtiski ir palīdzēt skolēniem apgūt mācīšanās stratēģijas jebkurā mācību jomā, tā iegūstot dzīvē vajadzīgo rīku komplektu, ko viņi prast izmantot jaunās, nepazīstamās situācijās (<http://ejuz.lv/m2y>). Piemēram, matemātikā svarīgi skolēniem iemācīties

tādas stratēģijas kā “domāt no beigām” vai “mini un pārbaudi”, vēsturē – kā izvērtēt, vai dotais informācijas avots ir ticams, latviešu valodā – kā noteikt teksta galveno domu. Skolotājam svarīgi pašam atklāt, kā viņš domā. Savukārt, plānojot mācības, būtiski ir mainīt uzsvarus no “mācīt – ko?” uz “mācīt – kā?”. Mēs, skolotāji, zinām “kā”, bet, ja to nerādām skolēniem, viņi neuzzinās, un tie, kuri nezina tagad, nezinās arī vēlāk. Šī ir fundamentālā izmaiņa, īpaši lai palīdzētu visiem skolēniem, ne tikai apķērīgākajiem. Jēgpilni uzdevumi, sistemātisks atbalsts skolēnam un caurspīdīga klases sistēma ar skaidriem noteikumiem dod iespēju skolēnam uzņemties lielāku atbildību par mācību procesu un mācīties patstāvīgi. Z. Oliņa atzina, ka izglītības jomā ir daudz pareizu formulējumu, bet svarīgi saprast, kas slēpjas aiz tādiem vārdiem kā “lietpratējs”, “izaugsme” u. c.

Skolotājam ik mācību stundā sev jāpajautā: kā tas uzdevums, ko šodien piedāvāju, jautājums, ko šobrīd pavaicāju, palīdz skolēnam kļūt par tādu, lietpratīgu, cilvēku? Citiem vārdiem, skolotāja pienākums ir atbildīgi interpretēt standartu, vispirms pašam ieraugot jēgu, lai spētu mērķi sasaistīt ar katru konkrēto darbību klasē un katru tematu novadīt līdz lielajai idejai.

Būtiskajās pārmaiņās – no gatavu zināšanu nodošanas un atprasīšanas uz jautāšanu, sarunu, situāciju analīzi, zināšanu lietošanu daudzveidīgās situācijās un kontekstos, no frontāla procesa uz iesaistīšanos un sadarbību, no tikai summatīvas vērtēšanas uz jēgpilnu atgriezenisko saiti par mācīšanās procesu un mācīšanās apzināšanos – nav nekā tāda, ko sko-

Skola2030 konference "Lietpratība pamatizglītībā"

lotājs nevarētu darīt jau tagad. Skolotājs vada mācības, un tikai tāds skolotājs arī var aizvest skolēnu līdz lietpratībai. Tāds, kurš iedvesmo katru skolēnu gribēt mācīties vairāk, lai skolēns ar skolotāja atbalstu uzņemtos aizvien lielāku atbildību par savu mācīšanos. Jā, tam papildus jāvelta laiks, domājot par aktivitātēm klasē, katrai stundai jāizvirza īpašs mērķis.

Skolotājam ir jārūpējas par tādu domāšanas un mācīšanās kultūru klasē, kur kļūdities ir pieļaujams, no kļūdām visi mācās, arī vienaudži cits no cita. To svarīgi apgūt arī kā atbildīgam valsts pilsonim, proti, tādām nav jāgaida no augšas pateiktais, lai zinātu, kā dzīvē rīkoties.

Skolotājam arī jābūt zinātkārei pētīt, kā skolēni mācās, ar kādām grūtībām un kāpēc saskaras tādā vai citā mācību priekšmetā. Vai tāpēc, ka mammai tas nav pa-devies, vai tāpēc, ka bērns neprot kārtīgi izlasīt tekstu?

Z. Oliņa uzsvēra arī caurviju lomu, kas pilnveidotajā mācību saturā pirmām kārtām ir svarīgs mērķis pats par sevi, bet reizē arī dod iespēju skolēniem klasē mācīt tās vispārīgās prasmes, kuras viņiem vajadzēs visā turpmākajā dzīvē un ko viņiem vajag jau pašlaik mācību procesā. Bet vai mūsu uzdevumi ikdienā katrā mācību priekšmetā klasē ir tādi, kas vispār pieprasa un pieļauj šādu caurviju darbināšanu? Tā, piemēram, pilsoniskās līdzdalības caurvijas prasmi nevar attīstīt, ja skolēnam nav nekādas teikšanas klasē, bet sadarbības caurviju

Skola2030 konference "Lietpratība pamatizglītībā"

nevar iemācīt, ja nav saskarsmes ar dažādiem viedokļiem, ja nevajag argumentēt savus spriedumus, kopā ar vienaudžiem paveikt kādu uzdevumu, kuru grūti izpildīt vienatnē.

Skola2030 komanda izveidojusi pirmo versiju "Skolotājs, kurš vada mācīšanos" aprakstam kā pamudinājumu ierosmei un sarunām katrā skolā par to, ko varam katrs darīt jau tagad, domājot par pilnveidoto mācību saturu un plānojot to ieviest (<http://ejuz.lv/m31>). Tas var būt rīks pašvērtējumam, sarunu temats profesionālās mācīšanās pasākumos skolā par prioritātēm jaunajam mācību gadam, apstiprinājums, ka kopīgi ejam līdzīgā virzienā.

Visbeidzot, skolotājs, kurš vada mācīšanos, ir tas, kas nepārtraukti mācās no savas pieredzes un netur šo pieredzes sveci zem pūra, bet dalās ar

kolēģiem un mācās no citu prakses. Par to konferencē runāja Skola2030 profesionālās pilnveides vecākā eksperte, **Ventspils pilsētas domes Izglītības pārvaldes Metodiskā dienesta vadītāja Inga Pāvula** (<http://ejuz.lv/m33>).

Alnis Auziņš,
Skola2030 eksperts

Skolotāju metakognitīvā izpratne par savu mācīšanu

Pakāpeniski īstenotās jaunās izglītības pieeju raksturo dažādas kompetences, un viena no tām ir metakognīcija jeb spēja domāt par savu domāšanu un to vadīt. Skolēnu prasmi vadīt savus domāšanas un uzvedības procesus palīdz attīstīt skolotāji, kuru pašu metakognitīvie procesi ir vienlīdz svarīgi. Latvijā tiek adaptēts novērtējuma rīks, ar kura palīdzību skolotāji varētu izzināt savas metakognitīvās spējas un stiprās puses.

Kas ir metakognīcija?

Pirms vairāk nekā 50 gadiem izglītības teoriju vidū tika aktualizēta ideja par metakognīciju jeb spēju domāt par savu domāšanu. Viens no pirmajiem šīs idejas attīstītājiem bija amerikāņu izglītības psihologs Džons Flavels (John H. Flavell), kurš metakognīciju skaidroja kā spēju apzināties savu mācīšanās procesu (Flavell, 1970), ar to domājot mācīšanos ne tikai formālās izglītības līmenī, bet arī apzinātu mācīšanos visu dzīvi, t. i., mācoties valodu, spēles noteikumus, ēdiena gatavošanu vai jaunu sportiskās aktivitātes veidu. Labas metakognitīvās spējas ietver gan zināšanas par domāšanas saturu, gan spēju vadīt savas domāšanas procesus.

Piemēram, skolēns zina, ka ar ģeometrijā apgūtas formulas palīdzību var aprēķināt trijstūra malas garumu (deklaratīvās zināšanas), viņš zina, kā aprēķināt (procedurālās zināšanas), un viņš zina, kad un kāpēc jālieto viena vai cita formula (nosacījuma zināšanas). Turklāt skolēns spēj vadīt savus domāšanas procesus, pareizi plānojot aprēķinu secību, uzraugot savu rēķināšanu, laikus pamatot kļūdas un novērtējot savas darbības iepriekš minētajā ģeometrijas piemērā, lai nostiprinātu pieredzi.

Citā piemērā skolēns zina, ka visi lasāmie mācību teksti nav vienādi. Teiksim, vēstures mācību grāmatas nodaļas teksts atšķiras no oriģināla dokumenta par kādu notikumu. Tādējādi, lasot un analizējot šos divus atšķirīgos tekstus, jālieto divas dažādas piezīmju stratēģijas. Tāpat jāzina, kā tieši rakstīt piezīmes, analizējot pirmo un otro tekstu. Turklāt jāzina, ar ko

dažādie pierakstu veidi atšķiras un kā tie uzlabos izpratni. Arī šajā piemērā skolēns vada savu domāšanu, plānojot, kādā secībā lasīs tekstus, cik daudz laika tam veltīs un lasīšanas un piezīmju izdarīšanas laikā sev vaicās, vai sasniedz iepianoto mērķi. Pēc darba pabeigšanas skolēns spēs reflektēt par to, kas viņam ir labi izdevies šajā uzdevumā, un ar dažu pašpārbaudes jautājumu palīdzību noskaidrot, vai visu ir pilnībā sapratis. Savu domāšanas vadību skolēns realizē, regulāri sevi iztaujājot jeb ar reflektēšanas palīdzību.

Metakognitīvās prasmes ir vienas no prasmēm, kas veido skolēna spēju pašam vadīt savu mācīšanos (pašvadīta mācīšanās – angl. val. “self regulated learning”).

Skolotāja metakognīcija

Šādu augstāku domāšanas prasmju attīstība ir aktualizēta mūsdienu izglītības un kognitīvajās zinātnēs un tiek definēta kā viena no noteicošajām kompetencēm, kas “bērniem jāiemācās tik ātri, cik vien iespējams” (Council of the European Union, 2002; Dignath et al., 2008; Stoeger et al., 2014). Tādējādi viens no Latvijā īstenotās jaunās izglītības pieejas uzdevumiem ir integrēt metakognitīvo prasmju mācīšanu skolā. Šādas prasmes ļautu skolēnam attīstīt spēju proaktīvi mācīties un pašam spēt pakāpeniski plānot, uzraudzīt un novērtēt savu izaugsmi (Greene, Costa, & Dellinger, 2011). Pētījumu dati liek secināt, ka metakognitīvās prasmes kopumā veicina skolēnu

lielāku izaugsmi, taču ne mazāk svarīgi ir atbalstīt pašu skolotāju metakognitīvo attīstību (Seraphin et al., 2012).

Labākie panākumi gūstami tad, ja skolotājs pats pietiekami labi reflektē par savu domāšanu un – konkrēti skolas kontekstā – par savu profesionālo darbību, mācīšanu. Lai labāk palīdzētu skolēniem attīstīt domāšanas un metakognitīvās spējas, skolotājiem jāzina pašu spējas (Kallio et al., 2017). Strukturētai metakognitīvo spēju izziņai tiek veidoti dažādi novērtējuma rīki, un viens no tādiem ir “Skolotāja metakognitīvās izpratnes aptauja” (Metacognitive Awareness Inventory for Teachers, Balcikanli, 2011). Aptauja ir latviskota Latvijā un veikts pirmais pilotpētījums, lai noskaidrotu rīka ticamības un pamatotības rādītājus (Vanags, Pestovs, Peršēvica, 2018).

Aptauja balstās pašvadītas mācīšanās teorijā (Schraw & Denisson, 1994) un ir specifiski veidota skolotāju izglītības vajadzībām. Šī rīka nolūks ir palīdzēt skolotājiem labāk saprast savas mācīšanas metakognitīvos līmeņus, attīstot stiprās puses un vairojot spējas vadīt mācību procesu skolēniem (Balcikanli, 2011, lpp. 1320).

Aptauju veido vairākas daļas, kurās tiek izzināta skolotāju zināšanas par savu mācīšanu, zināšanas par savām darbībām un nosacījuma zināšanas par mācīšanu mainīgos apstākļos. Turklāt aptaujā ir pašpārbaudes jautājumi par skolotāja spēju plānot mācīšanas darbības, novērot jeb uzraudzīt sevi darba gaitā un spējam novērtēt savu pedagoģisko darbību procesa beigās.

Pilotpētījuma rezultāti norāda, ka darbs, pielāgojot aptauju, ir jāturpina, lai attīstītu svarīgu pašnovērtējuma rīku, kas būs noderīgs skolotājam, lai labāk apzinātos sava mācīšanas procesa stiprās un attīstāmās puses.

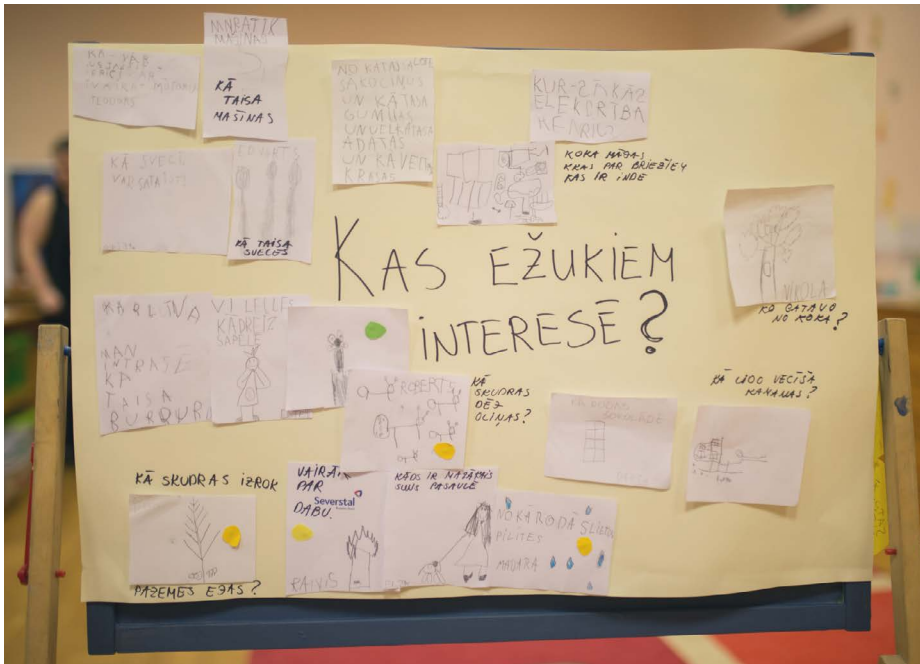
Edmunds Vanags,
Skola2030 vecākais eksperts
(mācību satura izstrāde), LU mācībspēks

Attēls. Skolotāju metakognitīvās izpratnes aptaujas struktūra un piemēri apgalvojumiem.

Atsauces

- Flavell, J.H. (1970). *Developmental studies of mediated memory*. In H. W. Reese & L. Lipsitt (Eds.), *Advances in child development and behavior* New York: Academic Press.
- Dignath, S., Buettner, G., Langfeldt, H. P. (2008), "How can primary school students Learn self-regulated Learning strategies Most effectively? A Meta-analysis on self-regulation Training programs", *Educational Research Review*, Vol. 3, pp. 101-129.
- Stoeger, H., Sontag, C., & Ziegler, A. (2014). *Impact of a teacher-led intervention on preference for self-regulated learning, finding main ideas in expository texts, and reading comprehension*. *Journal of Educational Psychology*, 106(3), 799-814.
- Greene, J. A., Costa, L. J., & Dellinger, K. (2011). *Analysis of Self-Regulated Learning processing using statistical models for count data*. *Metacognition Learning*, 6, 275-301. <https://doi.org/10.1007/s11409-011-9078-4>
- Seraphin, K. D., Philippoff, J., Kaupp, L., & Vallin, L. M. (2012). *Metacognition as Means to Increase the Effectiveness of Inquiry-Based Science Education*. *Science Education International*, 23(4), 366-382.
- Greene, J. A., Costa, L. J., & Dellinger, K. (2011). *Analysis of Self-Regulated Learning processing using statistical models for count data*. *Metacognition Learning*, 6, 275-301. <https://doi.org/10.1007/s11409-011-9078-4>
- Kallio, H., Virta, K., Kallio, M., Virta, A., Hjardeaal, F. R., & Sandven, J. (2017). *The Utility of the Metacognitive Awareness Inventory for Teachers among In-Service Teachers*. *Journal of Education and Learning*. 6. 78. 10.5539/jel.v6n4p78.
- Balcikanli, C. (2011). *Metacognitive Awareness inventory for teachers (MAIT)*. *Electronic Journal of Research in Educational Psychology*, 9(25), 1309-1332
- Vanags, E., Pestovs, P., Peršēvica, A. (2018). *Metacognitive awareness inventory for teachers (MAIT-18) reliability and validity*. *International Scientific Conference "Society, integration, education - SIE2018"*. Rezekne Academy of Technologies, Rezekne, Latvia.

"Runājošā siena" PII "Viršu dārzs"

"Runājošā siena", kas stāsta par dzīvi bērnodārzā

Mērķtiecīgi iekārtota vide ne tikai rada patīkamu, pozitīvu gaisotni, bet arī paaugstina mācīšanās motivāciju, atbalsta un veicina bērna mācīšanos, piederības izjūtu un atbildību.

Viesojoties bērnodārzos, kuri jau izmēģina jauno mācīšanās pieeju, nav grūti uzminēt, ar ko nodarbojas un par ko domā bērni. Uzmanību piesaista sienas, kuras klāj tematiski noformējumi un bērnu darbiņi – rakstīti, zīmēti, veidoti – par tematu, kuru viņi pašlaik apgūst, par to, kas svarīgs, ko piedzīvojuši un ko no tā iemācījušies. Vides iekārtojums, kas veicina mācīšanos, ir būtisks, lai rosinātu bērnus domāt un iesaistīties mācību plānošanā un īstenošanā, un tā dēvētās "runājošās sienas" (kā

skolotāji mēdz saukt informācijas izlikšanu telpā) ir viens no vides iekārtojuma elementiem, kas ļauj uzskatāmi ieraudzīt darāmo, paveikto un apgūto, t. i., padara mācīšanos ieraugāmu un saprotamu.

Skolotāji parasti pievērš uzmanību telpas estētiskajam noformējumam, lai tas būtu skaists, lai bērni labi justos, bet līdz ar šādu "runājošo sienu" telpa iegūst savu "personību", kas atspoguļo grupas dzīvi. Bērnu piedalīšanās telpas iekārtošanā un noformēšanā rada piederības izjūtu, attīsta atbildību par

kopīgi izveidoto, un var teikt, ka šādi tiek likti pamati iemaņām, kas nepieciešamas dzīvei sabiedrībā un līdzdalībai tās veidošanā.

Telpā var izvietot mācību materiālus, pabeigtus un vēl nepabeigtus darbus, kas dod iespēju sekot līdzi mācību procesam. "Runājošās sienas" informē pašus bērnus, tās ir kā atskaites punkts par paveikto un darāmo skolotājiem, un arī vecāki un viesi uzzina, ar ko nodarbojas bērni, ko viņi pēta, uz kādiem jautājumiem meklē atbildes.

Izliktie attēli, fotogrāfijas par tematu, kopīgi rakstītie aktuālie vārdi un pārdomu kartes (informācijas uzskatāma apkopošana uz papīra) iedvesmo un rosina izzināt. Vizuālās informācijas atkārtota izpēte palīdz bērnam domāt, saistīt iepriekšējo mācīšanos ar jauno, pašam konstruēt zināšanas un veidot izpratni. Atgādņu (īss simbolisks atbalsts), burtu, ciparu, vārdu kartīšu un dažādu tabulu izmantošana palīdz darboties patstāvīgi, attīstīt pašvadītās mācīšanās prasmes: spēju pašam atrast informāciju, meklēt risinājumu, pārdomāt izdarīto un plānot turpmāko darbību, priecāties par paveikto. Grupas vienošanās vizuāla attēlošana atbalsta pilsoniskās līdzdalības prasmju attīstību – prasmi pašam sekot grupas noteikumu ievērošanai. Darbojoties kopā ar citiem "runājošo sienu" veidošanā un izmantošanā, bērni attīsta sadarbības prasmes: spēju strādāt ar kopīgu mērķi un uzņemties atbildību. Veidojot un izmantojot "runājošās sienas", bērni apgūst prasmes dažādās mācību jomās, piemēram, lasīt un rakstītprasmi (valodu joma), prasmi skaitīt un attēlot skaitu ar cipariem (matemātikas joma), prasmi aprakstīt augu, dzīvnieku un sēņu pazīmes (dabaszinātņu joma), prasmi mērķtiecīgi izmantot un kombinēt mākslinieciskās

izteiksmes līdzekļus (kultūras izpratnes un pašizpausmes mākslā joma).

Darbojoties šādā vidē, bērni jūt, ka viņu mācīšanās tiek novērtēta, ka tā ir svarīga, viņi izjūt lepnumu par to un gūst apjautu, ka svarīgs ir ne tikai rezultāts, bet arī mācību process.

Kādu informāciju izlikt?

Uz sienām var likt informāciju par mācību procesu, kopīgu diskusiju pierakstus vai citus, vienošanos par kārtību, emociju plakātu vai attēlus, dažāda veida un formāta burtus, vārdus, ciparus, mācību centru un plauktu nosaukumus, atgādnēs (piemēram, kā mazgāt rokas, tīrīt zobus, apģērbties), dienas gaitas attēlojumu, temata

nosaukumu, sasniedzamo rezultātu, vērtēšanas kritērijus, domu kartes un tabulas, attēlus un fotogrāfijas, bērnu darbus un citu svarīgu informāciju.

Kā noformēt?

Svarīgi, lai informācija telpā mainītos atbilstoši mācību procesam un to atspoguļotu. Ja kaut kas paliek pie sienas ilgi, tas vairs nepievērš uzmanību. Tomēr svarīgi ir saglabāt arī dažus nemainīgus elementus, piemēram, grupas kalendāru, vārdu sienu, dzimšanas dienu kalendāru vai laikapstākļu grafiku, vietu darbu izstādei. Lai telpa nebūtu pārāk koša un uzbudinoša, svarīgi saglabāt neitrālu pamattoni

(mēbelēm, sienas krāsojumam). Novērojot bērnus un bērnu darbību vidē, skolotājs kopā ar bērniem iekārto vidi tā, lai respektētu katra bērna vajadzības (bērni dažādi reaģē uz telpas krāsu, informācijas daudzumu tajā).

Kur izlikt informāciju?

Uz sienām, griestiem, grīdas, stendiem, logiem, durvīm, galdiem, kastēm, lādēm, skapjiem, plauktiem, gultām, stendiem, pa teAlpu izvilktām šņorēm un citur.

“Runājošā siena” nav tikai informācija vai izstāde, tā ir daļa no mācību procesa, tā palīdz domāt, plānot un izvērtēt savu mācīšanos.

PII "Maziņš kā jūra" (Rīga)

Pieredzes stāsts

Pirmsskolas "Maziņš kā jūra" jaukta vecuma grupas (3-6 gadi) bērni šajā rudenī gatavojās doties izbraukumā uz mežu. Pirms došanās ceļā viņi pārrunāja, ko viņi zina par mežu, un vienojās, kā mežā uzvedīsies, lai izbraukums būtu patīkams pašiem un lai nenodarītu kaitējumu mežam. Idejas par mežu kopā ar zīmējumiem un vienošanos par uzvedību pielika pie stenda. Atgriezušies no meža, bērni pārrunāja piedzīvoto un izveidoja "vārdu sienu" – uzrakstīja uz lapiņām vārdus, kas nosauca mežā redzēto un piedzīvoto. Tagad bērni varēja lasīt gan savus, gan citu uzrakstītos vārdus. Ja kāda vārda lasīšana uzreiz neizdevās, varēja lūgt palīdzību pašam rakstītājam vai kādam labākam lasītājam.

Pēc izbraukuma bērniem bija daudz iespaidu, kuri tika attēloti mākslas darbos. Kāds izvēlējās veidot akvareli, cits gleznoja ar guašu. Skolotāja rosināja pierakstīt, kas darbā

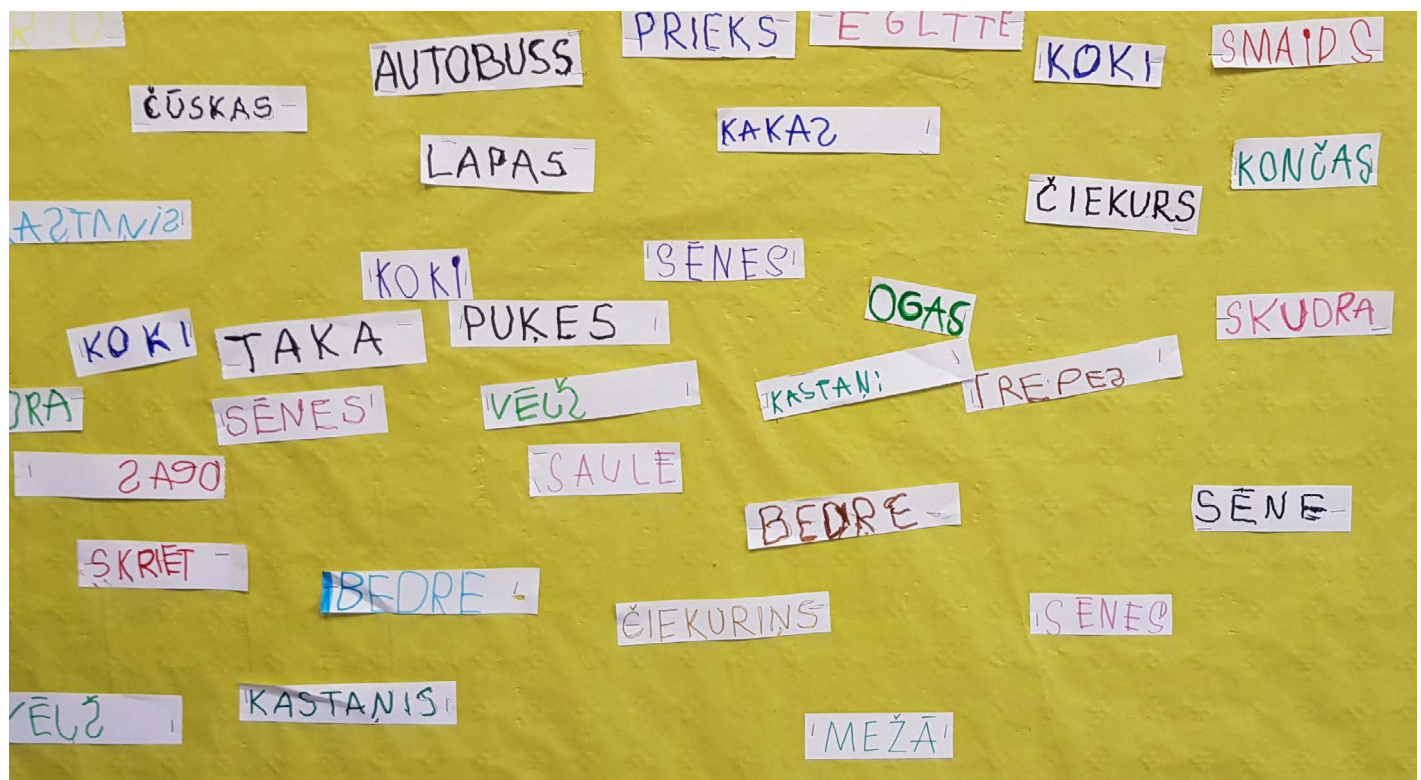
attēlots; mazāko rakstītāju domas pierakstīja skolotāja. Ik rītu, ienākot telpā, bērni var atcerēties izbraukumu, pārdomāt to, izlasīt vārdus un pievienot jaunus, pārdomāt idejas nākamajam braucienam.

Šī nedēļa bija bagāta ne tikai ar iespaidiem un piedzīvojumiem, bet arī ar mācīšanos. Bērni attīstīja prasmi diskutēt un pieņemt kopīgu lēmumu, izteikt domas un stāstīt par piedzīvoto, saklausīt skaņas vārdā un pierakstīt atbilstošus burtus, izlasīt uzrakstīto vārdu, izpaust savas domas zīmējumā vai gleznojumā. Bērni iepazīna mežu, aktīvi darbojoties, mācījās saudzīgu attieksmi pret dabu. Savu mācīšanos viņi bija padarījuši redzamu sev un citiem, un bērni turpina mācīties un lepojas ar to.

Arita Lauka,
Skola2030 vecākā eksperte (profesionālā
pilnveide), pirmsskolas izglītības iestādes
"Maziņš kā jūra" metodiķe

PII "Maziņš kā jūra" (Rīga)

PII "Maziņš kā jūra" (Rīga)

Attēls no Edgara Niklasona privātā arhīva

Drāma kā darbības māksla

Kas ir DRĀMA?

Drāma ir jauns mācību priekšmets, kas piedāvāts pilnveidotajā pamatizglītības standartā un kalpo vispusīgas personības attīstībai. Drāmas nodarbībās, kurās tiek izmantoti aktiermeistarības vingrinājumi un drāmas metodiskie paņēmieni, skolēniem ir iespēja gan labāk iepazīt sevi, gan attīstīt saskarsmes prasmes un empātijas spēju, radošumu un pārliecību. Tās dod skatuvisku priekšnesumu un publiskās uzstāšanās pieredzi, kas vēlāk noderēs pētniecības darbu aizstāvēšanā, diskusijās un debatēs. Drāmas nodarbībās darbs notiek arī ar tekstu, kas pilnveido runas valodu un dod iespēju skolēnam dziļāk izprast literāra darba un tēlu nozīmi, attiecīgā laikmeta sociālās parādības

un notikumus. Drāma iepazīstina arī ar dažādām teātra mākslas formām – klasisko, kustību, laikmetīgo, leļļu, improvizācijas – un to izteiksmes līdzekļiem.

Drāma kā mācību priekšmets veidots tā, lai to varētu mācīt pašreizējie literatūras, sociālo zinību, interešu izglītības skolotāji, kas daudzās skolās jau vada teātra pulciņus, vai citi skolotāji gan kā atsevišķu mācību priekšmetu, gan integrēti. Daudzās skolās tas ar labiem rezultātiem jau tiek darīts. Projekta ietvaros rīkotajā seminārā šā gada septembrī tika piedzīvota liela atsaucība no pilot-skolu skolotājiem, kuri vēlējās ieviest drāmu mācību saturā. To vidū bija gan latviešu valodas un literatūras

skolotāji, gan svešvalodu, mūzikas, vēstures un sociālo zinību un pat sporta skolotāji. Drāmas priekšmeta nosaukumā aktualizēta vārda senākā nozīme, kas aizgūta no latīņu valodas drāma – spēle, no grieķu valodas drama – spēle, darbība, dran – darīt, kam iespējams atrast saikni arī ar indoeiropiešu valodām, piemēram, lietuviešu daryti – darīt (Chambers Dictionary of Ethymology, 1999). Ar šādu nosaukumu līdzīga satūra mācību programmas tiek īstenots daudzviet pasaulē, tajās skolēni gūst gan pozitīvu publiskās uzstāšanās pieredzi, gan mākslinieciskas un radošas izpausmes prieku.

Kāpēc DRĀMA nepieciešama skolā?

Laikmeta nosacījums radoši risināt dzīves problēmas, mērķtiecīgi un pārliecinoši komunicēt darba vidē un drosmīgi pieņemt lēmumus ikdienas situācijās pieprasa mācību procesā visiem, ne tikai interešu izglītības teātra un improvizācijas pulciņu dalībniekiem, regulāri trenēties publiskajā runā, uzstāšanās prasmēs, mērķtiecīgā un pozitīvā komunikācijā. Drāmas mācību saturs un pieeja dos iespējas šīs prasmes tālāk lietot jau citos mācību priekšmetos atbilstoši attiecīgā priekšmeta specifikai – literatūrā, mūzikā, sociālajās zinībās, pētniecības darbu publiskā aizstāvēšanā, diskusijās un debatēs.

Drāmas sasniedzamie rezultāti ietverti kultūras izpratnes un pašizpausmes mākslā mācību jomā. Drāmu 1.–3. klasē ieteikts mācīt integrēti. 4.–9. klasē – kā atsevišķu mācību priekšmetu vai integrēti. Vidusskolā plānots piedāvāt atsevišķu mācību priekšmetu par teātra mākslu, kuru skolēnam būs iespēja izvēlēties līdztekus mūzikai un vizuālajai mākslai.

Es jau mācu drāmu

Attēls no privātā arhīva

Edgars Niklasons

Dramaturgs un teātra režisors, Rīgas Teikas vidusskolā vada jauniešu teātri "Te13" un Siguldas pilsētas vidusskolā 10. un 11. klasei māca drāmu kā mācību priekšmetu – divas blokstundas nedēļā katrai klasei. Grupā 25-30 skolēni.

Skolēni uz stundām nāk sporta tērpos. Sākumā ir fiziska iesildīšanās līdzīgi kā aktieriem. Tad ir spēles, kas atmodina prātu un rosina koncentrēšanos. Pēc tam seko galvenā daļa, kurā ir dialogs, saruna, tematiska spēle, kas var būt saistīta ar dzīves notikumiem, kurā iepazīt sevi un otru. Pēc tam seko nodarbības rezumējums par to, kā pagāja stunda.

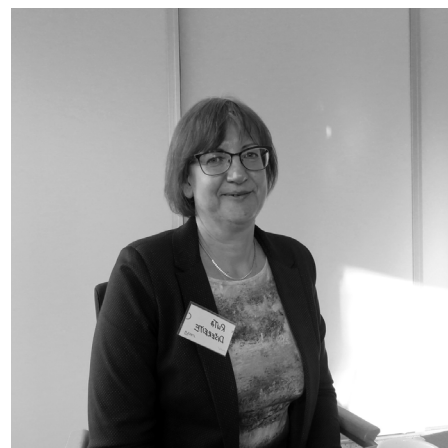
Manā uztverē drāma kā mācību priekšmets un drāma kā metode citos mācību priekšmetos ir divas dažādas lietas. Man drāma nav teorētisks priekšmets, bet vērsts uz darbību un savstarpēju attiecību izspēli, jo drāma ir par cilvēciskām attiecībām, un tās mēdz būt sarežģītas. Mūsu nodarbības ir par dzīvi, par to, kā komunicēt, kā būt attiecībās. Par savas eksistences apzināšanos un jēgas meklēju-

miem. Saviem skolēniem esmu teicis: "Jūsu jēgas meklējumi turpināsies, bet mēs esam šeit, lai padarītu tos interesantākus un varbūt iegūtu kādas atbildes par sevi, par to, ko meklējat citos cilvēkos."

Mēs spēlējam dažādas spēles, kas ir aizgūtas no teātra sporta vai improvizācijas teātra, vai no iesildīšanās uzdevumiem profesionāliem aktieriem. Spēlēm vienmēr ir konkrēts mērķis. Piemēram, vienā nodarbībā spēlējām melu spēli – trīs skolēni ir centrā un vienojas par vienu stāstu; vienam tas ir patiesss, bet pārējie divi stāsta nepatiesību. Šī spēle spēcīgi iedarbina asociatīvo domāšanu, dod iespēju iejusties citā pieredzē, un beigās mums bija iespēja pārrunāt, ko vispār meli nozīmē sabiedrībā un cilvēkam. Sabiedrībā un darba vidē mēs valkājam dažādas maskas, tomēr paliekot patiesi pret sevi. Runa ir par krīzes situācijām – kā tu psiholoģiski spēj sevi nostādīt, ka būs labi. Caur šo spēli mēs mācāmies psiholoģisko noturību saskarsmē ar citiem cilvēkiem.

Drāmā ir svarīgas attiecības ar skolotāju, lai skolēns justos droši. Manās nodarbībās mērķis ir radīt drošu vidi, kur visi var izpausties, izteikt savu viedokli, un bērni atveras, arī tie, kas parasti klusē. Atklāts dialogs drāmā ir svarīgs, un drāmas skolotājam ir jābūt labam psihologam, ja šis priekšmets ir par attiecībām, par sevis paša saprašanu, par komunikāciju šajā sabiedrībā, kurā mēs dzīvojam, par to, kā būt laimīgākam šajā pasaulē.

Mana izpratne par drāmu nāk no profesionālā teātra, kurā cilvēki satiekas, un viņi arī domā un analizē dzīvi, savstarpējās attiecības. Lai kāds būtu sižets, lai aktieris veiksmīgi iestudētu savu lomu, ir jāveido asociācijas, un tās ir jāmeklē paša dzīvē, tā augot un izveidojot savu lomu.

Ruta Dišereite

Vēstures skolotāja Andreja Upīša Skrīveru vidusskolā, drāmas metodi izmanto vēstures stundās.

Iepriekšējā mācību gadā 7. klasē ar 28 skolēniem tematu "Viduslaiki" (11.– 15. gs.) mēs realizējām, izmantojot drāmas metodi. Skolēni iejūtās lomās, izpētīja sabiedrības sociālās grupas, kā veidojās izglītība, zinātne, kādas vērtības tajā laikā bija. Skolēni bija sadalīti četrās grupās, un viņiem vajadzēja izstrādāt viduslaiku pilsētas modeli. Tur bija gan tirgotāji, gan amatnieki, miesnieki, ādmiņi un citu profesiju pārstāvji – mūsdienās daudzu profesiju no šīm vairs nav, taču viņiem vajadzēja sameklēt informāciju par tām. Bija pilsētas rāte, birģermeistari, garīdznieki, bruņinieki. Bija jāizvēlas nosaukums un jāiegūst pilsētas statuss. Lai grupa iegūtu pilsētas tiesības, bija jāizstrādā modelis ar visām tā laika institūcijām un jāiejūtas tā laika pilsētnieku ikdienas dzīvē. Grupas cita citai sagatavoja izaicinājumus jeb nestandarta situācijas, uzdeva jautājumus. Katram bija jāveic konkrēti uzdevumi savā lomā un jāizvērtē savs veikums, jānovērtē pēc amata aprakstiem un jānodod punkti. Iegūtos individuālos punktus grupā saskaitīja kopā, nestandarta

situācijas vērtēja citas grupas, un beigās visi kopā lēma, vai piešķirt pilsētas statusu, pamatojot savu viedokli. Viena grupa neieguva pilsētas statusu, jo cita grupa bija konstatējusi, ka administrācija atvērt ādas gērētavu pilsētas centrā, taču tā izplata smaku, tāpēc, lai gan rātskungs to atļāva, pārējie noprotēja, un tika nolemts pilsētas tiesības nepiešķirt.

Ar šīs metodes palīdzību skolēni labāk izprata viduslaikus, un, ja nebija paši atraduši informāciju par tā laika profesijām, tad iepazīna tās no citiem. Skolēni bija pētījuši enciklopēdijas, sameklējuši "Ilustrētās Vēstures" žurnālus, tulkojuši materiālus no citām valodām, atraduši mūziku un vilkuši paralēles ar literatūru un iepriekš dzirdēto. Rezultāts bija ļoti labs, jo skolēni bija ieinteresēti, visi bija iesaistīti un jūta atbildību par savu ieguldījumu. Rātskungs nevarēja tikt uz noslēguma stundu, bet bija sarunāts, kas lomu atveido, un viņi paši vienojās par to.

Otra vērtīga atziņa man bija, ka stundās plānotais man izdevās, jo skolēni paši meklēja informāciju, pašiem tā bija jāatrod, un šīs zināšanas viņiem bija jāizmanto. Tā kā viņi strādāja grupās, te bija sadarbības moments. Skolēni vērtēja, secināja, un viņiem patika šis temats.

Ideja par šo projektu radās pēkšņi. Esmu izmēģinājusi dažādus paņēmienus, bet šis, man šķiet, bija vislabākais, jo skolēni patiešām atceras šo laiku, it kā viņi būtu viduslaikus piedzīvojuši, un daudz uzzināja par tā laika sadzīvi – smakām, pārtiku, higiēnu un slimībām, neprasmī lasīt, ietekmēšanu ar likumiem, sieviešu tiesībām. Sākumā biju domājusi, ka tikai pamēģināšu šo drāmas metodi, bet aizrāvos gan es, gan skolēni.

Vidusskolā esam spēlējuši senos grieķus, romiešus. Pirms desmit gadiem esmu mēģinājusi arī vikingus.

Attēls no privātā arhīva

Zane Bēķe

Ikšķiles vidusskolā jau trešo gadu pasniedz mācību priekšmetu "Drāmas pamati" humanitārā virziena grupai 10.-12. klases skolēniem, kas ieviests pēc direktora ierosmes. Pēc izglītības filoloģe un literatūras skolotāja, Zane ir ieguvusi improvizācijas teātra sertifikātu. Ligītas Smildziņas un Astras Kacenas audzēkne. Nemītīgi pilnveido savu praksi izglītībasursos. Sagatavojusi mācību priekšmeta "Drāmas pamati" standartu savai skolai, un tas ir apstiprināts IZM.

Svā praksē esmu piedzīvojuši, cik labu saķeri gluži organiski veido literatūra un drāma. Drāmas pamati katrai klasei ir reizi nedēļā tieši pēc literatūras. Piemēram, 12. klases programmā mācāmies par Imantu Ziedoni – mēs to apgūstam literatūrā un vienlaikus varam turpināt sarunu arī drāmas stundā.

Domāju, ka drāmas priekšmets veido skolēnu ar plašāku skatījumu, tādu skolēnu, kurš ir izglītotāks un intelektuālāks, un arī spriest un vērtēt spējīgāks. Mēs arī diezgan daudz apmeklējam izrādes. Ir skaidrs, ka skolas uzdevums nav audzināt aktieri, bet izglītotu, spriestspējīgu skatītāju, tādu, kas redz vairāk par virspusi, noteikti var audzināt, un drāmas priekšmets to var veicināt.

Drāmas pamatu stundās vidusskolas pirmajā gadā vairāk ir sevis un skatuves iepazīšana, ir etīdes, spēles, vingrinājumi, ainu būvēšana, tēla veidošana, apgūstam spēli kā darbību, improvizāciju, izmantojam aktiermeis-

tarības vingrinājumus, lai skolēns apzinātos savas spējas, savu ķermeni un drāmas izteiksmes līdzekļus – vārdu, kustību, skaņu. Tad 11. vai 12. klasē īstenojam tādu projektu kā "Monologi" uz izvēlēta literāra teksta pamata un strādājam pie tā visu gadu. Tā top maza mono izrāde ar savu scenogrāfiju, savu vidi. Savukārt 12. klases beigās top mazās formas uzvedums grupā kā skatuvisks priekšnesums.

Es teiktu, ka drāma palīdz dziļāk ieskatīties lietās un parādībās. Literatūrā ne vienmēr pietiek laika analizēt katru tēlu, un drāma nāk palīgā, dod iespēju piedzīvot tēla fizisko izpausmi, iejusties, tā veido empātiju. Arī teātra izrādes skolēni sāk vērtēt citādi, analizē, diskutē. Ne jau visi mīl literatūru un lasīšanu, un reizēm ar drāmas starpniecību var ieinteresēt arī par literatūru, tā dod iespēju labāk izprast tēlu. Piedzīvotais veido citu skatījumu. Mana pieredze rāda, ka tas ir efektīvi.

Ingūna Vēja

Drāmas mācību priekšmeta skolotāja Druvas vidusskolā, Saldus pagastā. Klasē ir 12 skolēni. Pēc izglītības svētku režisore, papildinājusi zināšanas un prasmes dažādosursos. Sagatavojusi drāmas mācību priekšmeta standartu savai skolai, kas apstiprināts IZM.

Drāma kā mācību priekšmets humanitārā novirziena skolēniem mūsu skolā ir jau no pagājušā

gadsimta beigām. Tas ir viens no pašizpaušmes, personības atraisīšanas priekšmetiem. Tagad skolā ienāk vairāk multimedialās un tehnoloģiju prasmes, bet drāma ir palikusi, un man tai ir atvēlētas divas blokstundas vidusskolā. Mūsu mācību pārzine Daina Tursa jau pirms daudziem gadiem saskatīja šī mācību priekšmeta vērtību, un tas ir viņas nopelns, mūsu skola vienmēr ir kā soli priekšā – tas, ko esam paveikuši, pēc laika tiek atzīts par vajadzīgu inovāciju. Tas attiecas gan uz kritisko domāšanu, gan uz drāmu. Mēs bijām vieni no pirmajiem, kur tās tika akceptētas izglītības programmas līmenī. 10. klasē mēs spēlējām etīdes, 11. klasē ir publikā runa, 12. klasē veidojam publikai rādāmu izrādi.

Mūsu skolā drāmu uztveram kā procesu – procesā ir vērtība. Mēs zinām, ka ikkatrs cilvēks ir radošs, un drāma palīdz atrasties radošajam aspektam. Bieži vien jaunieši, kurš ir sevī noslēgts un nedomā, ka varētu iziet publikas priekšā, drāmas stundā to izdara. Drāmas stundā mēs darām neparastas lietas, un tad mēs esam drošāki darīt neparasto arī dzīvē.

Saskatu drāmu kā mācāmu nelielās grupās, jo ir vajadzīga telpa, kustība, laiks sarunām un atgriezeniskajai saitei.

Ar drāmas metodi iepazīnos jau 1998. gadā drāmas pedagogijasursos, kurus vadīja pasniedzējs no Beļģijas. Kā zināms, Eiropā drāmu praktizē jau sen. Šie kursi man bija pirmais impulss, un pēc tam jau apzināti meklēju iespējas pilnveidoties. Nākamajā gadā man deva iespēju izmēģināt drāmas mācīšanu skolā.

Ir gadi, kad ir atsaucīgāki skolēni, ir gadi, kad raugās ar skepsi, bet, skolu beidzot, atzīst, ka ir ieguvuši ko vērtīgu – uzdrīkstēšanos darīt to, ko no sevis negaida, spēju runāt par lie-

tām, attiecībām, situācijām, kam citās stundās nepietiek vietas. Viņi ir ieguvuši drosmi uzdrīkstēties. Ja cilvēks ir izdarījis kaut ko neparastu uz skatuves vai zālē, viņš ir drosmīgāks dzīvē. Ir cilvēki, kas pēc skolas ir kļuvuši par pasākumu vadītājiem, sabiedrības cilvēkiem, kas sākumā vidusskolā tādi nemaz neizskatījās.”

Vaira Baltgaile

Latviešu valodas un literatūras skolotāja Ādažu vidusskolā, savās stundās izmanto drāmas paņēmienus 5.-12. klašu grupā. Jau 25 gadus vada teātra interešu izglītības pulciņu. Drāmu un drāmas metodes apguvusi teātra pedagoguursos.

Latviešu valodā mēdzu izmantot pavisam vienkāršus paņēmienus, piemēram, improvizācijas teātrī izmantoto iesildīšanās vingrinājumu ar bumbiņas mētāšanu lietoju arī, nostiprinot pareizrakstību. Mētājam bumbiņas – es metu un saucu darbības vārdu nenoteiksmē, un man pretī met darbības vārdu tagadnes formā, kur jāizšķiras par “a” vai “ā” lietojumu. Tādus pašus vingrinājumus var izmantot arī divdabju pareizrakstībā. Var trenēt arī vārdšķiras vai citas būtiskas tēmas. Tās ir nelielas piecminūtes, it kā spēle, bet trenē atmiņu.

Literatūrā arī mēdzu ievadīt drāmas elementus. Piemēram, pirms mēs

runājam par Faustu, mēs runājam par saviem vectētiņiem, un bija ļoti interesanti pieredzes stāsti. Skolēni stāstīja, par ko viņu vectētiņi ir laimīgi vai nav laimīgi, ar ko savu dzīvi ir papildījuši, kā viņiem bija pietrūcis. Un tad mēs nonācām pie Fausta un tā, kā trūkst Fausta dzīvē.

Organizējam arī projektus, piemēram, par viduslaikiem, kad audzēkņi veido bruņinieku ordeņus, meklē moto no tā laika dzejas rindām, mēģinām izspēlēt vienu dienu šī ordeņa dzīvē. Skolēni paši nes rekvizītus, tērpus, ir rīkots pasākums gan zālē, gan klasē. Par seno Grieķiju runājot, skolēni iejutās gida lomā un stāstīja citiem, kā tur izskatās.

Literatūrā esam izspēlējuši Blaumaņa stāstu motīvus, piemēram, jauna meitene un vecs vīrs, kā “Salna pavasari”, un skatāmies, kā Blaumanis šo tēmu risinājis un kā tas ir mūsdienīgu skatījumā.

Man liekas, ka drāmas nodarbības palīdz cilvēkbernam dzīvot un sevi realizēt. Kas ir ļāvies drāmai, tas būs radošāks, atvērtāks. Drāma – tas ir pašattīstības, pašizveides ceļš, kas palīdz aptvert arī kultūras kopainu un tajā īstenot sevi. Aptvert kultūras ainu un sevi radoši tur iepludināt.

Manuprāt, drāmas pedagogiem ir vajadzīgi domu apmaiņas brīži, lai iegūtu kaut ko jaunu un saprastu, ka ir labi tā, kā dari.

Sagatavoja Inese Leitāne,
Skola2030

Dažādu jomu profesionāļu atsauksmes par drāmu kā mācību priekšmetu skolā apkopojusi biedrība "Teātris un izglītība" (fragmenti)

Režisors un drāmas pedagogijas praktiķis Viesturs Roziņš:

"Drāmu iespējams integrēt citās jomās un mācību priekšmetos, taču tikai kā "metodi" vai "formu,"[..] taču šajā gadījumā fokuss ir uz in-formatīvo rezultātu. Vienīgi drāmā tiek analizēts pats izziņas un skatuviskais process – sadarbība, komunikācija, koncentrēšanās, uzmanība, iztēle."

Žurnālists un režisors, Latvijas Universitātes un Liepājas universitātes pasniedzējs Dmitrijs Petrenko:

"Drāmas studijas ļauj apgūt bērniem un jauniešiem svarīgās sociālās kompetences – viņi mācās to, kā sadarboties, kā cienīt otru cilvēku, kā arī to, kā pašam veidot attiecības ar savām emocijām – bailēm, uztraukumu."

Latvijas Drāmas terapijas asociācijas valdes priekšsēdētāja Līga Rundāne:

"Daudzveidīgie drāmas elementi – gan spēle, gan lomas izdzīvošana – ir ļoti nozīmīga daļa sevis iepazīšanas un personības izaugsmes procesā, un tas norit radošā un aktīvā darbībā."

Žurnāla "Mans mazais" redaktore un piecu bērnu māmiņa Sindija Meluškāne:

"Bērni ļoti aktīvi komunicē sociālajos tīklos, taču, satiekoties reālajā dzīvē, dažkārt jūtas apmulsuši. Pat kopīgos pasākumos bērni, kas atrodas vienā telpā, saziņai mēdz izvēlēties nevis sarunāšanos, bet sarakstīšanos viedierīcēs. Manuprāt, drāmas priekšmets, kurā komunikācijas un savstarpējo attiecību prasmes tiek mācītas tieši caur darbošanos, ir tieši tas, kas mūsdienu bērniem ir ļoti vajadzīgs."

Dr. med., RSU docente, ārste psihoterapeite, narkoloģe Velga Sudraba:

"Ja skolā līdzās mācību priekšmetiem, kuros skolēnam pamatā tiek nodarbināti kognitīvie procesi, ir mācību priekšmets, kurā skolēns var iesaistīt savus emocionālos un sociālos procesus, – tas ir ļoti atbalstāmi. Tas var preventīvi izslēgt arī tādas psiholoģiskas problēmas, kuru pamatā ir emocionālā distancētība, to neapzināšanās vai pat aleksitīmija."

Kultūras izpratnes un pašizpausmes mākslā mācību jomas lielās idejas

Katram mākslas veidam ir tam raksturīgi izteiksmes līdzekļi.

Ideju, emociju un viedokļa paušanā nepieciešama drosme, neatlaidība un gatavība izmēģināt dažādas pieejas.

Radošajā darbībā cilvēks pēta un pauž savu identitāti, izprot atšķirīgus pasaules uzskatus un tradīcijas, novērtē mantojumu un mākslinieciskās inovācijas.

Mākslas darbi rodas noteikta laikmeta un kultūras mijiedarbībā, tie veido daudzveidīgu pieredzi, attīsta estētisko un kultūras izpratni un spēj radīt pārmaiņas sabiedrībā.

Nikija Smedlija Rīgā vada semināru par drāmu

Mums pieder iztēle un spēja būt radošiem

Divu dienu seminārā šā gada septembrī drāmas pedagoge britu aktrise, dejotāja, horeogrāfe, TV režisore un producete Nikija Smedlija (*Nikky Smedley*) dalījās pieredzē, iedvesmoja un iedrošināja drāmas skolotājus Latvijā. Jau vairākus desmitus gadu Nikijas darbs ir saistīts ar bērniem – viņa rada, veido priekšnesumus un vada izglītojošus projektus, kas rosina radošumu, un viņa joprojām ir britu bērnu raidījumu producentu grupas *Ragdoll Productions* radošās grupas dalībniece. Bērniem viszināmākā Nikijas loma droši vien ir Lalala no britu raidsabiedrības BBC seriāla "Teletūbiji" (1997–2001). Seminārs Latvijā notika ar *British Council* pārstāvniecības Latvijā atbalstu

Drāma pēc definīcijas ir gan izrāde teātrī, radio vai televīzijas luga, gan literatūras žanrs, gan aktier spēle, gan arī negaidīts, neparedzēts emocionāls notikums. Kas drāma ir jūsu izpratnē?

Drāma arī manā izpratnē ir diezgan plašs jēdziens. Jā, man drāma ir viss, ko jūs nosaucāt, bet tā var būt arī kas gluži negaidīts. Tai nav jābūt lielam teātra uzvedumam. Drāma var būt arī mazas lomu spēles vai mazi uzvedumi. Ar deju, ar mūziku un visu, kas tajā var noderēt.

Latvijā ir plānots ieviest drāmu kā mācību priekšmetu skolās. Kā jūs domājat, kāpēc skolā ir vajadzīga drāma?

Domāju, ka iekļaut drāmu un skatuves mākslu skolas programmā ir ļoti pamatoti. Tas, ko tā dod, ir spēcīgāka sevis apzināšanās, sevis kā indivīda apzināšanās. Ja cilvēks neapzinās, kāpēc viņš kaut ko dara, tad viņš mācoties to sāk apzināties. Manuprāt, drāma nav jāuztver tikai kā mācību priekšmets skolā, drīzāk kā skatuves mākslas paņēmienu apgušana – kā pamatskolā, tā vidusskolā vai augstskolā. Ko tā dod bērniem un jauniešiem? Tā dod aktīvu piedalīšanos savā mācību procesā. Viņi uzņemas atbildību par savu mācīšanos. Tā es to redzu, un gribu uzsvērt, ka savā pieredzē esmu pārliecinājusies – ieguvumi no drāmas nodarbībām ir vienmēr. Bērniem uzlabojas rezultāti mācībās arī citos priekšmetos. Drāmas kursu es vadu angļiski, un līdz ar to bērniem uzlabojas sniegums angļu valodā, taču arī matemātikā un vēsturē, ģeogrāfijā un eksakto zinātņu priekšmetos ir manāmi uzlabojumi.

Kā jūs to skaidrojat?

Kā jau minēju, pirmkārt, bērni sāk saprast, ka mācīšanās var būt aktīvs process. Iešana skolā un iekļaušanās izglītības sistēmā nenozīmē tikai sēdēt solā un pasīvi noraudzīties, kā citi strādā. Kad sāk izmantot drāmas paņēmienus stundās, bērns pārstāj uzdot jautājumu, kāpēc viņš ir klasē, jo viņš sāk ieņemt aktīvu lomu. Arī no skolotāja pozīcijām raugoties, mācīšanai nevajadzētu nozīmēt tikai informācijas nodošanu. To pat nevajag, jo bērni daudz ko uzzina internetā. Mums ir vajadzīgi jaunieši un bērni, kuri kļūs par jauniem pieaugušajiem, kuriem piemīt pašmotivācija, interese un iedvesma mācīties. Priekšnesumu māksla un drāmas apgūšana var dot apziņu par to, kas viņi paši ir un viņu vietu dzīvē. Arī sajūtu un izpratni par to, kas viņi varētu būt un kādu pienesumu viņi varētu dot sabiedrībai nākotnē.

Kas notiek drāmas nodarbībās? Ko jūs tajās darāt? Kā notiek drāmas mācīšana?

Tas ir atkarīgs no vecuma grupas un nolūka. Drāmas nodarbībās galvenokārt notiek darbs ar tekstu. Tas ir viens. Izmantojam tekstu kā sākumpunktu. Lasām, pārrunājam. Vienmēr pievēršam uzmanību bērna redzējumam, izpratnei. Tad, kad nestrādājam ar tekstu, darām kaut ko citu, kas vairāk ir tīri radošu priekšnesumu veidošana jeb iestudējuma radīšana procesā. Radām kaut ko pilnīgi jaunu. Arī šajā gadījumā viss sākas no bērna pozīcijas, no tā, kas viņu interesē, no viņa viedokļa. Kādu mazu sēkliņu sarunā mēs varam paņemt par izejas punktu radošam priekšnesumam un improvizēt. Improvizējam ar nejauši izvēlētu tēmu, vērojam cits citu, pārrunājam, analizējam, atgriezāties atpakaļ un darām vēlreiz, plānojam. Tas ir nemitīgs riņķis, kurā notiek

radīšana, vērošana un refleksija, un radīšana no jauna, un tā tālāk, līdz šis priekšnesums iegūst pilnīguma formu. Tas var notikt vienā stundā, bet var būt arī kā projekts ilgākā laika posmā, pusē semestra vai pilnā semestrī.

Vai var teikt, ka jūs nodarbībās viena daļa attiecas uz literatūru, bet otra ir radošā daļa?

Abas daļas ir radošas. Atšķirams izejas punkts, no kā sākas darbība. Vai nu tiek ņemts kaut kas tāds, kas jau eksistē, vai arī tiek radīts kaut kas pilnīgi no jauna, neizmantojot jau esošu tekstu. Abi ir radoši procesi. Iespējams, ja tā var teikt, darbā ar tekstu – kad mēs strādājam ar kaut ko tādu, kas jau ir, – varētu būt nepieciešama lielāka sagatavotība. Katrs tekstu var ieraudzīt dažādi, bet tajā jāatrod kaut kas jauns vai kaut kas tāds, kas uzrunā bērnu. Luga var būt uzrakstīta sen vai tā var būt uzrakstīta pirms dažiem gadiem, bet bērni nāk ar dažādu pieredzi un skatījumu, no atšķirīgas paaudzes, un ir jāatrod veids, kā to parādīt. Ja mērķis ir radīt skatuvisku priekšnesumu, tad tādu, kurā viņi paši saskata jēgu. Kad notiek iestudējuma radīšana procesā ar absolūti jaunu izejas punktu, radošumam ir vienkāršāk izpausties. Tie ir atšķirīgi procesi. Lielbritānijā skolā jaunieši strādā gan ar tekstu, gan rada brīvos priekšnesumus, kas tapuši, iztēles vadīti.

Kādam, jūsuprāt, jābūt drāmas skolotājam?

Nebaidīties spēlēt un spēlēties, būt gatavam izzināt, ar vēlmi klausīties savos bērnos, reflektēt par visu. Manuprāt, nevar gaidīt, ka jebkurš

Nikija Smedlija Rīgā vada semināru par drāmu

var mācīt šo priekšmetu kā integrētu daļu savā mācību priekšmetā, taču ne jau skolotāju kvalifikācijas dēļ, bet tāpēc, ka, manuprāt, tas ir par daudz prasīts – skolotājiem, kuri tā jau ir aizņēmti, darīt vēl kaut ko. Jo pilnīgi visi cilvēki ir radoši un spēj radoši darboties. Tomēr sagatavotība dod drošības sajūtu.

Kāda ir britu pieredze? Vai visās skolās māca drāmu?

Jaunākajās klasēs mēs to neizdalām atsevišķi, bet iepazīstinām ar spēli un priekšnesuma radīšanu. Vēlākās pamatskolas klasēs gan ir atsevišķu priekšmetu stundas. Tur jau ir arī kustību māksla, mūzikas stundas, un bērnus iesaista priekšnesumos, vismaz Ziemassvētkos vai semestra noslēgumā. Savukārt vidusskolas posmā dažās skolās, kas specializējušās kā skatuves mākslas skolas, drāma ir mācību programmā. Mēs ļoti cīnāmies, lai to Lielbritānijā uztvertu nopietnāk. Progress ir, taču cilvēki lielā mērā joprojām uzskata, ka ir svarīgāk skolā mācīt STEM (abreviatūra no angl. val. vārdiem *Science, Technology, Engineering, Mathematics* – dabaszinātne, tehnoloģijas, inženierzinātne un matemātika) mācību priekšmetus, nevis mākslas. STEM priekšmeti ir svarīgi, bet arī mākslas un ar kultūru saistītie priekšmeti bērniem dod kaut ko ļoti vērtīgu. Lielbritānijā mēs savukārt cīnāmies par to, lai mākslām un drāmai dotu pienācīgu vietu un tās novērtētu tāpat kā citus mācību priekšmetus. Manuprāt, ir brīnišķīgi, ka Latvija ir izvēlējusies iekļaut drāmu mācību programmā un ieraudzījusi mākslas un drāmas vērtību. Jo galu galā mēs kļūstam arvien vairākdatorizēti un robotizēti, bet ko mēs kā cilvēki tālāk darīsim? Kāda ir mūsu vieta, kam mēs

esam vajadzīgi? No citām būtnēm atšķiramies ar iztēli, kas mums pieder, un spēju būt radošiem. Tā ir jāveicina bērnos, jo tas ir veids, kā mēs varam progresēt kā cilvēki.

Kādi ir jūsu iespaidi par semināru Rīgā?

Saņēmu patiešām pamatīgu atgriezenisko saiti – dalībnieki jutās iedvesmoti, pacilāti un laimīgi. Man liekas, ka izveidojās lielisks grupas un komandas gars, vienota mērķa izjūta grupā, bija skaidra struktūra un līderība. Ikviens jutās drošs un spējīgs komunicēt, pievērst uzmanību, radās arī apjauta par nākamajiem soļiem, ko spert nākotnē, – gan grupā, gan plašākā sabiedrībā. Noteikti jāuzteic kopējā enerģija un paveiktais lielais darbs, kas iedvesmoja arī mani pašu.

Ko jūs novēlētu nākamajiem drāmas skolotājiem?

Mans novēlējums nākamajiem drāmas skolotājiem ir izveidot savu grupu, savu kopienu.

Vēlos uzsvērt, ka ir svarīgi izveidot stipru grupu un ir jāatbalsta citam citu un arī pārējā izglītības un kultūras pasaule, lai neliktos, ka viņi ir atšķirti un vieni. Būtu labi sadarboties ar daudziem citiem, lai veidotu tādu kā sabiedrisku kustību. Nesaskaņas rodas no bailēm, ka viss saies grīstē un bērni cietīs, taču jums ir paveicies – skolēni necietīs, jo drāma darbojas. Es teiktu, ka viņi ļoti daudz iegūs. Tad kāpēc gan to nenodrošināt? Jārunā par redzamiem rezultātiem, uzskatāmiem piemēriem. Pārsvarā pieaugušie vēl bērniem to labāko un arī nākotnes paaudzei. Būtu brīnišķīgi, ja aiz viņiem skanētu pašu bērnu balsis, kas saka: jā, mēs to izmēģinājām, un tas bija lieliski! Tam ir spēks.

Vai skolēni jūs atpazīst kā teletubiņu?

Protams, ka ne, esmu taču tikai sieviete!

Ar Nikiju Smedliju sarunājās Inese Leitāne,
Skola2030

Foto:pixabay.com

E-kurss pirmsskolas skolotājiem

Šā gada 30. septembrī noslēdzās e-kurss "Skolotājs, kurš vada mācīšanās pirmsskolā". Mums ir milzīgs prieks un gandarījums, ka tik daudzi (397) pirmsskolas skolotāji veltīja savu brīvo laiku, lai 7 nedēļas intensīvi mācītos tiešsaistē. **Tuvākajā laikā šis e-kurss būs pieejams visiem interesentiem VISX edX platformā kā pašmācības kurss.**

Šis kurss ir paredzēts ikvienam pirmsskolas skolotājam, kurš vēlas labāk izprast pilnveidotās pirmsskolas vadlīnijas un mācību pieeju.

Kursa tēmas pa nedēļām

1. nedēļa – Iepazīšanās
2. nedēļa – Bērni pirmsskolā mācās
3. nedēļa – Skolotāja loma
4. nedēļa – Pašvadīta mācīšanās
5. nedēļa – Kompleksu uzdevumu plānošana

6. nedēļa – Atgriezeniskā saite un vērtēšana
7. nedēļa – Kopīga plānošana

Dalībnieku atsauksmes

"Šie kursi noteikti ir kvalitatīvākie pēdējo gadu laikā, jo e-kursos ir iespēja iedziļināties materiālos, darīt to sev pieņemamā laikā. Esmu daudz ieguvusi no mācību materiāliem, ļoti

vērtīgi ir video, ir iespēja redzēt citu pedagoga darbu, kā arī ieklausīties vērtīgos padomos, iesaistīties diskusijās forumā."

"Manu domāšanu un uzskatus šis e-kurss ļoti mainīja! Agrāk nebiju lietojusi pieeju, ka bērni paši visu izplāno, dara nevis pēc parauga, bet katru reizi izgatavo oriģinālus darbiņus."

"E-kursi bija laba iespēja bez maksas un sev ērtā laikā apkopot savas zināšanas un arī iegūt jaunas."

"Pārmaiņu process ir pašā ceļa sākumā, un, pateicoties e-kursiem, tam dota līdzī noderīgu, praktiskajā dzīvē lietojamu zināšanu, materiālu pilna ceļasoma."

"Mani nākamie soļi ir mācību paņēmieni meklēšana, citāda mācīšanās procesa plānošana. Pārdomāšu un izvēlēšos uzdevumus, lai mācību procesu padarītu produktīvāku."

"Mācīšanās tiešsaistē man nebija viegla, esmu pieradusi kursus apmeklēt klātienē, tāpēc tas bija kaut kas jauns."

"Jau pirms šiem kursiem daudz savā darbā izmantoju jaunajā modelī ietvertās nostādnes. Esmu pamanījusi – ja bērni līdz šim ir strādājuši, ievērojot to, ko skolotājs nosaka darīt, tad tagad viņi ir pārsteigti, un noteikti paies ilgāks brīdis, līdz viņi pielāgosies."

"Tas bija tieši tas, kas bija nepieciešams man un tieši tagad! Jauns izaicinājums, motivācija, dzinulis iet uz priekšu ar jaunām zināšanām un ideju bagāžu."

"Šis e-kurss ir mainījis manus uzskatus par pirmsskolu par visiem 100 %, "

jo esmu arī pirmsskolas vecuma bērna mamma un tagad raugos uz viņa vēlmēm un izziņas interesi citām acīm. "

"Es esmu par to, ka visiem pedagogiem ir jāapgūst šis e-kurss. Tas ir kaut kas jauns, te nestāv klāt iepriekš apgūtās metodes un paņēmieni darbā ar bērniem."

"Sev esmu izveidojusi plānu, kā solīti pa solītim pāriet uz kompetenču pieeju. Uzskatu, ka jāsāk ar vides veidošanu, paralēli jārādina sevi pie mērķtiecīgas bērnu vērošanas un bērnu vadīta mācību procesa. Jāvingrinās plānošanā, lai atrastu sev ērtāko un labāko plānošanas veidu."

Sagatavoju Liene Millere
Skola2030 vecākā eksperte
(profesionālā pilnveide)

Noslēgušies semināri

Oktoberī veiksmīgi noslēgušies *Skola2030* organizētie semināri pašvaldību mācību jomu koordinatoriem visās mācību jomās. Mācību jomu koordinatori ir aicināti dalīties ar savas pašvaldības pedagogiem saņemtajā informācijā un materiālos. Nākamais semināru cikls mācību jomu koordinatoriem ir plānots 2019.gada pavasarī.

Darba seminārs

Šī gada 5.decembrī, Rīgā notiks darba seminārs pilsētu un novadu izglītības pārvalžu/nodaļu vadītājiem un speciālistiem. Seminārā tiks apspriestas aktualitātes par pilnveidoto mācību saturu un pieeju, izglītības satura plānošanas principi vispārējā

vidējā izglītībā, sadarbība ar mācību jomu koordinatoriem un atbalsta iespējas skolotāju metodiskajam darbam.

Pamatizglītības standarta projekts

Oktobera sākumā Izglītības un zinātnes ministrija **uzsākusi pamatizglītības standarta projekta virzību apstiprināšanai valdībā**. Vairāk informācijas par aktuālajiem uzsvāriem mācību saturā un pieejā pamatskolas izglītības posmā *Skola2030* interneta vietnē <http://ejuz.lv/m4n>. Savukārt ar pamatizglītības standarta projektu var iepazīties šeit: <http://ejuz.lv/m4o>.

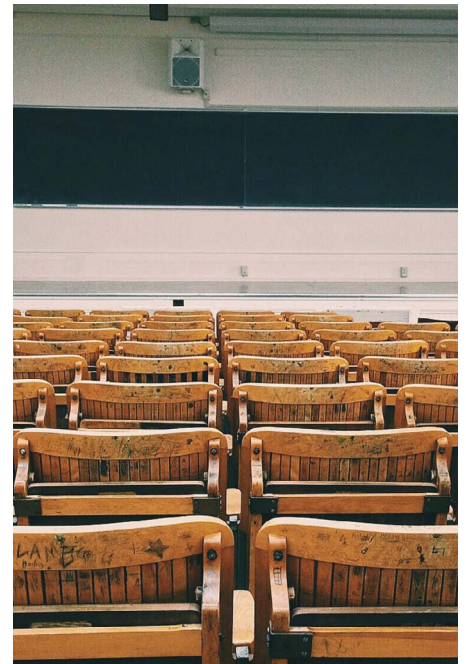

Foto:pixabay.com

Profesionālās kompetences pilnveides A programmas mācības

No 2019. gada janvāra līdz aprīlim notiks *Skola2030* pedagogu profesionālās kompetences pilnveides A programmas mācības "Mācību darba plānošana 5-6 gadīgu bērnu lietpratības attīstībai".

Mācību mērķis ir veidot izpratni par skolotāja lomu pirmsskolā saistībā ar pilnveidoto mācību saturu un pieeju, un mācību dalībnieki ir pirmsskolas pedagogi:

- kuri vēlas labāk izprast pilnveidotās pirmsskolas vadlīnijas un mācību pieeju;

- kuri strādās 2019.gada 1.septembrī ar 5-6 gadus veciem bērniem un nav iesaistījušies jaunā satura un pieejas aprobācijā, un nav piedalījušies profesionālās kompetences pilnveides pedagogiem programmā pirmsskolu izglītības iestāžu vadītājiem.

Mācību noslēgumā, piedaloties klātienē mācībās, izpildot patstāvīgos darbus e-vidē, pedagogi saņems apliecību par 36 h profesionālās pilnveides programmas apguvi.

No vienas pirmsskolas izglītības iestādes var pieteikties 2-5 pārstāvji, aizpildot reģistrēšanās anketu šajā saitē: https://ej.uz/PII_5_6 ne vēlāk kā līdz šī gada 23.novembrim.

Papildu jautājumu gadījumā par mācībām, lūdzam sazināties ar *Skola2030* ekspertu Aigu Mikasenoku, rakstot uz e-pastu: aiga.mikasenoka@skola2030.lv

Foto:pixabay.com

Vebināri

Skola2030 uzsāk vebināru sēriju par aktualitātēm jaunajā mācību saturā. Lai sniegtu atbalstu skolotājiem jaunā mācību satura un pieejas ieviešanā, novembrī uzsākam ikmēneša tīmekļseminārus (t.s. vebinārus), kuros *Skola2030* eksperti stāstīs par svarīgākajām izmaiņām jaunajā mācību saturā un atbildēs uz jūsu jautājumiem.

Novembrī un decembrī aicinām uz šādiem vebināriem:

Ceturtdien, 22.novembrī,

plkst.16:00 – 17:00

Aktualitātes mācību saturā: Latviešu valoda un literatūra

<http://ejuz.lv/m4t>

Ceturtdien, 29.novembrī,

plkst.16:00 – 17:00

Aktualitātes mācību saturā: Tehnoloģiju mācību joma

<http://ejuz.lv/m4r>

Ceturtdien, 13.decembrī,

plkst.16:00 – 17:00

Aktualitātes mācību saturā: Veselības un fiziskās aktivitātes mācību joma

<http://ejuz.lv/m4s>

Ceturtdien, 6.decembrī,

plkst.16:00 – 17:00

Aktualitātes mācību saturā: Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā

mācību joma <http://ejuz.lv/m4q>

Vebināru tiešraides notiks *Skola2030* YouTube kanālā. Lai piedalītos, saglabājiet Jums interesantā vebināra saiti, kura tiks aktivizēta norādītajā dienā un laikā. Lai pirms vebināra uzdotu jautājumus *Skola2030* ekspertiem, rakstiet mums uz e-pastu: vebinars@skola2030.lv

Visu vebināru video ieraksti vēlāk būs pieejami *Skola2030* YouTube kanālā un jūs tos varēsiet noskatīties atkārtoti, taču aicinām jūs jau laikus atzīmēt kalendārā šos datumus un vērot vebinārus kopā ar kolēģiem!

Skola2030- atbalsts mācību pieejas maiņai

Valsts izglītības satura centra (VISC) īstenotā projekta "Kompetenču pieeja mācību saturā" mērķis ir izstrādāt, aprobēt, pēctecīgi ieviest Latvijā tādu vispārējās izglītības saturu un pieeju mācīšanai vecumā no 1,5 līdz 18 gadiem, kā rezultātā skolēni gūtu dzīvei 21. gadsimtā nepieciešamās zināšanas, prasmes un attieksmes.

DOMĀT. DARĪT. ZINĀT.

www.skola2030.lv

©Valsts izglītības satura centrs | Projekts Nr. 8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
fonds

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ